

Teollisuuden, rakentamisen ja liike-elämän palveluiden näkymät

Markku Lehmus ja Eero Lehto

Palkansaajien tutkimuslaitos

29.11.2012

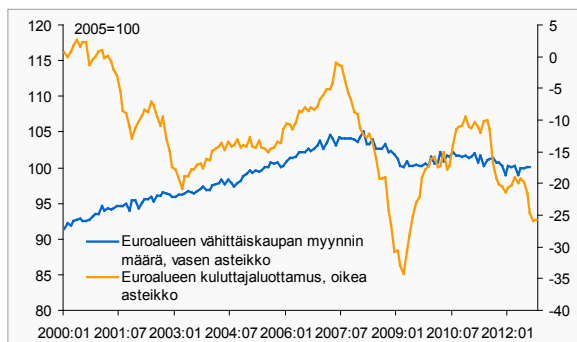

Eurokriisi painaa – Suomen teollisuudessa on yhä potentiaalia

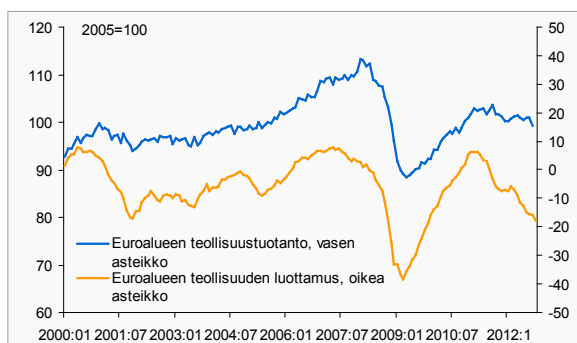
Vuosi 2012 on ollut vaikea myös Suomen jalostuselinkeinoille, informaatiopalveluille sekä muille liike-elämän palveluille. Euroopan pitkittyneen velkakriisin aikaansaama epävarmuus sekä Euroopan maiden kireä finanssipolitiikka ovat hidastaneet talouskasvua keskeisimmillä vientimarkkinoillamme sekä lykänneet investointien toteuttamista laajemminkin Euroopan ulkopuolella. Tämän vaikutuksesta tuotanto on Suomessa supistunut usealla teollisuuden toimialalla ja rakentamisessa. Keskimäärin tuotanto kasvaa tänä vuonna toimialaennusteen piirissä olevilla toimialoilla kuitenkin 1,3 prosenttia. Potentiaalia Suomessa kuitenkin on kokonaistuotannon tuntuvallekin elpymiselle, jos kysyntätilanne vain paranee. Työikäisen väestön määrä oli vuoden 2012 kolmannella neljänneksellä suurin piirtein samalla tasolla kuin finanssikriisin puhjetessa vuoden 2008 kolmannella neljänneksellä. Tämä sekä eläkkeelle siirtyminen hiljattainen myöhentyminen takaavat, ettei työvoiman tarjonta ole estämässä tuotannon elpymistä. Pääoman matalat käyttöasteet sekä tuottavuuden kohentumisen jatkuminen ovat osaltaan luomassa edellytyksiä tuotannon palautumiselle alkuvuoden 2008 tasolle ja sen ylikin. Kasvun viriäminen Euroopan ulkopuolella ja eurokriisin osittainen hellittäminen ovat tukemassa Suomenkin suhdanteen kääntymistä parempaan suuntaan. On odotettavissa, että vuosina 2013 ja 2014 vientielinkeinot kasvavat Suomessa muuta taloutta nopeammin.

Kuvio 1. Euroalueen vähittäiskaupan myynti ja kuluttajaluottamus 2000:01–2012:10.

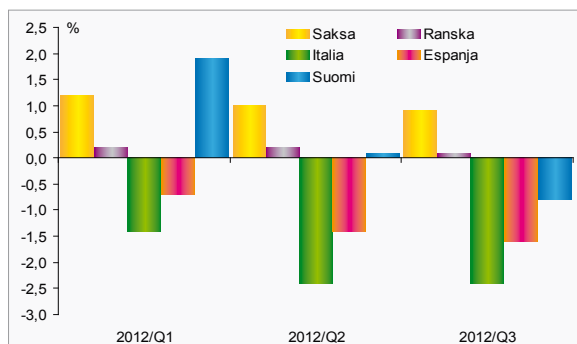
Lähde: Eurostat.

Kuvio 2. Euroalueen teollisuustuotanto ja teollisuuden luottamus 2000:01–2012:10.

Lähde: Eurostat.

Kuvio 3. Eräiden maiden bkt:n kasvu edellisestä vuodesta.

Lähde: Eurostat.

Kansainvälisessä taloudessa paranemista

Euroopan velkakriisin pitkittyminen on suistanut Euroalueen ja EU:n laajemminkin talousahdinkoon. Euroalueelle ja Euroopalle on edelleen ominaista myös talouskehityksen selvä kaksijakoisuus. Alueen Etelä-osa on selvässä taantumassa, kun taas Keski- ja Pohjois-Euroopassa kansantalous on vielä kasvanut, joskin kituliaasti. Välimeren maissa kokonaistuotanto on sen sijaan supistunut selvästi.

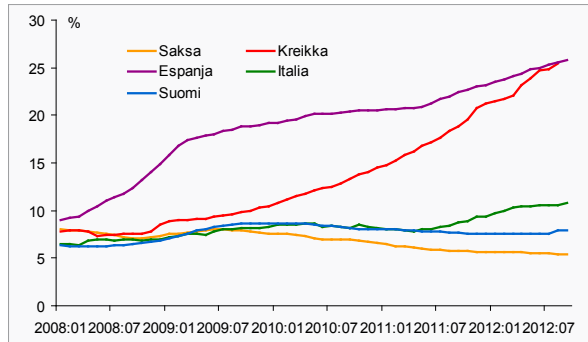
Selvimmän tämä kahtia jakaantuneisuus näkyy työmarkkinoilla. Kun Espanjan ja Kreikan työttömyysasteet olivat syyskuussa 2012 jo yli 25 prosenttia, jäi Suomen (kausitasoitettu) työttömyysaste 7,9 prosenttiin ja Saksan työttömyysaste vain 5,4 prosenttiin.

Euroopan keskuspankki (EKP) on ilmoittanut olevansa valmis ostamaan kriisimaiden valtioiden joukkovelkakirjoja, jos ne hakevat apua Euroopan kriisirahastoilta ja sovittautuvat tämän tuen saannin ehtoihin valtiontalouden hoidossa. Euroopan kannalta on huojentavaa, että Espanjan ja Italian valtion lainojen korot ovat alentuneet viime elokuusta lähtien, vaikka maat eivät ole ainakaan vielä hakeneet luottoa kriisirahastoista. Espanjan ja Italian julkisen talouden rahoitusaseman heikkenemisen loppuminen sekä niiden vaihtotaseiden alijäämien tuntuva supistuminen ovat myös edistäneet eurokriisin laantumista.

EKP:n valpastumisen ohella euromaiden kasvaneet resurssit tukea kriisiin joutuneita maita ovat rahoittaneet markkinoita. Juuri toimintansa käynnistäneen pysyvän kriisirahaston (EVM) lainanantokapasiteetti on 500 miljardia euroa. Yhteensä EU:n kriisinhoitorahastojen luotonantokyky nousee maksimissaan 800 miljardiin euroon. Tästä summasta luottoa on jo myönnetty noin 300 miljardia euroa. Tähän päälle tulee vielä IMF:n valmius 150 miljardin euron tukiluottoihin.

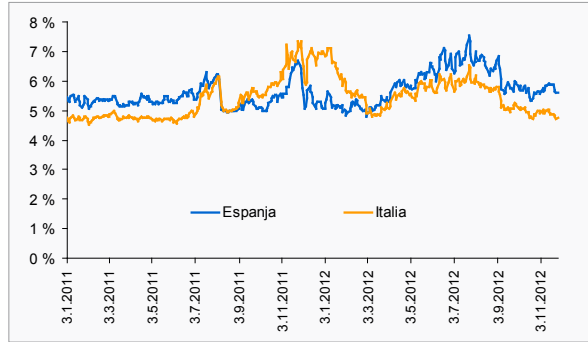
Tällä hetkellä Euroopan ja Suomenkin talouskehitykseen vaikuttavat kaksi erisuuntaista voimaa. Euroopan heikentynyt taloustilanne ja kireä finanssipolitiikka ovat omiaan ylläpitämään taantumaa. Taas kasvun viriäminen Euroopan ulkopuolella ja euron ulkoisen arvon heikkeneminen ovat luomassa mahdollisuuksia vientivetoisen kasvun käynnistymiselle. Jälkimmäinen voima dominoi, jos USA saa ratkaistua omat sisäiset ongelmansa. Juuri nyt (marraskuun lopussa 2012) näyttääkin siltä, että USA on välttämässä finanssipolitiikan hallitsemattoman kiristymisen. Toimialaennuste pohjautuu taulukossa 1 esitettyyn näkemykseen bkt:n kehityksestä eri maissa. Tämän mukaan taloustilanne kohenee myös euroalueella jo ensi vuoden aikana. Siihen nähden kuinka paljon resursseja on vajaassa käytössä, talouskasvu jää kuitenkin hitaaksi. Vuonna 2014 kasvu kiihtyy noin kahteen prosenttiin EU:ssa (ja euroalueella). USA:n bkt kasvaa tuolloin jo kolme prosenttia ja kehittyvissä maissa kasvuvauhti on tätäkin huomattavasti nopeampaa.

Kuvio 4. Työttömyysaste eräissä Euroopan maissa 2008:01–2012:09.

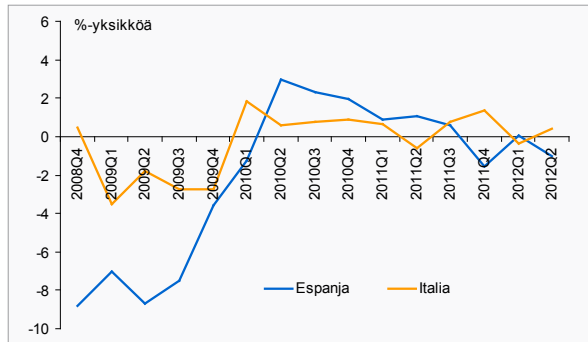
Lähde: Eurostat.

Kuvio 5. Valtionlainojen korkoja 3.1.2011–27.11.2012.

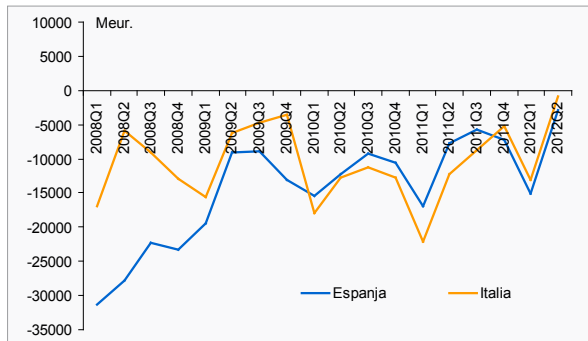
Lähde: Nordea.

Kuvio 6. Espanjan ja Italian Julkisen talouden alijäämän BKT-suhteen muutos 2008:4–2012:2.

Lähde: Eurostat.

Kuvio 7. Vaihtotase Italiassa ja Espanjassa 2008:1–2012:2.

Lähde: Eurostat.

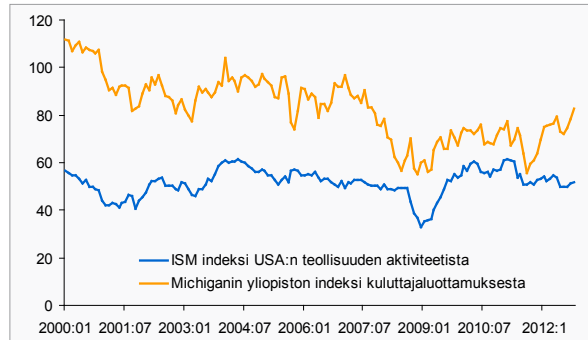
Suomenkin talous lähtee kasvuun ensi vuoden aikana

Kansainvälisessä talouden kehitykseen liittynyt yleinen epävarmuus on painanut alaspäin nimenomaan yksityisiä investointeja. Tällä on ollut huomattava negatiivinen vaikutus Suomen vientiin, josta investointitavaroiden osuus on suuri. Teollisuuden ja erityisesti teknologiateollisuuden saamat tilaukset ovatkin olleet laskussa koko tämän vuoden ajan. Loka-marraskuussa 2012 saadut muutamat suuret tilaukset ovat tosin parantaneet tilannetta tältä osin ainakin toistaiseksi.

Eurokriisin vaikutuksesta niin kuluttajien kuin teollisuudenkin talousluottamus on ollut heikko myös Suomessa. Huolimatta Suomen kuluttajaluottamuksen romahduksesta viime kesästä alkaen, vähittäiskauppa on kasvanut tämän jälkeenkin vuodentakaisesta vajaan prosentin vauhtia ja näin vauhdikkaammin kuin esimerkiksi Keski-Euroopan maissa. Koko teollisuustuotanto on tämän vuoden aikana supistunut vuoden takaisesta. Viimeisellä neljänneksellä elektroniikkateollisuuden ja sähkön tuotannon elpyminen parantavat tilannetta jonkin verran. Palvelut ovat kasvaneet teollisuutta ja rakentamista nopeammin, minkä vuoksi kokonaistuotanto on ollut syyskuuhun asti viime vuotta suurempaa. Syyskuussa kokonaistuotanto oli jo viime vuoden tason alapuolella. Tämä on tosin vasta ensimmäinen arvio, jota viime aikoina on korjattu ylöspäin juuri palvelutuotannon osalta.

Lievä käänne parempaan kansainvälisessä taloudessa vaikuttaa ensi vuonna myönteisesti myös Suomeen niin, että talouskasvu vauhdittuu jonkin verran. Kun Suomen bkt kasvaa tänä vuonna runsaat yhden prosentin kiihtyy talouskasvu ensi vuonna jo kahteen prosenttiin ja vuonna 2014 vajaan kolmeen prosenttiin. Toimialaennusteissa Suomen kansantalouteen vaikuttaa Taulukon 1 mukainen näkemys kansainvälisestä taloudesta vuosina 2012–2014.

Kuvio 8. USA:n talouden indikaattoreita 2000:01–2012:10.

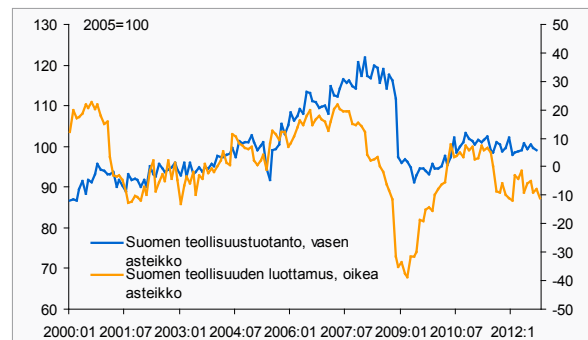
Lähde: ISM, University of Michigan.

Kuvio 9. Suomen vähittäiskaupan myynti ja kuluttajaluottamus 2000:01–2012:10.

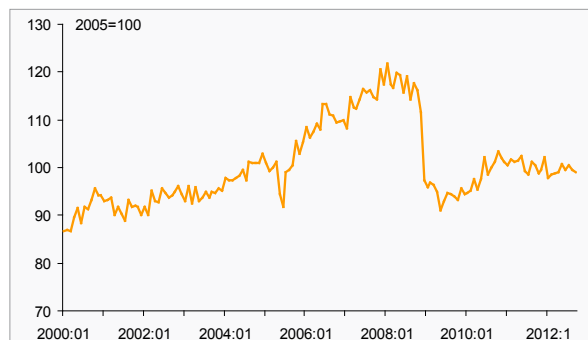
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 10. Suomen teollisuustuotanto ja teollisuuden luottamus 2000:01–2012:10.

Lähde: Eurostat.

Kuvio 11. Suomen teollisuuden tuotanto 2000:01–2012:09.

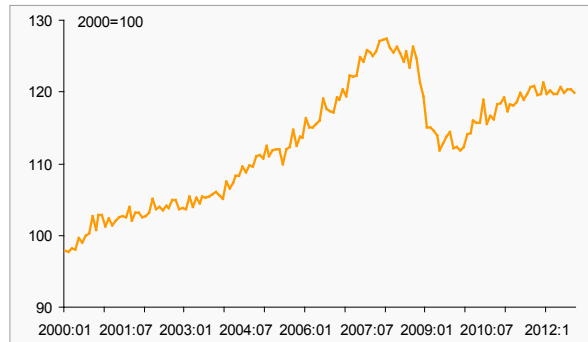
Lähde: Tilastokeskus.

Taulukko 1. Kansainvälinen talous.

	BKT:een kasvu (%)			
	2011	2012e	2013e	2014e
Yhdysvallat	1,8	2,0	2,5	3,0
Eur-17	1,4	-0,3	1,1	1,9
Saksa	3,0	1,0	1,5	2,2
Ranska	1,7	0,2	1,3	1,8
Italia	0,4	-2,0	0,4	1,5
Espanja	0,4	-2,0	-0,5	1,5
Suomi	2,7	1,0	2,0	2,8
EU27	1,5	-0,1	1,3	1,9
Ruotsi	3,9	1,2	2,2	2,8
Iso-Britannia	0,9	-0,3	1,0	1,5
Kiina	9,1	7,7	8,5	8,5
Intia	6,9	5,5	7,0	8,0
Japani	-0,8	2,0	2,3	2,6
Venäjä	4,3	3,8	4,0	5,0
Brasilia	2,7	2,5	4,0	5,0

Lähde: BEA, BOFIT, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Kuvio 12. Tuotannon suhdannekuvaaja 2000:01–2012:09.

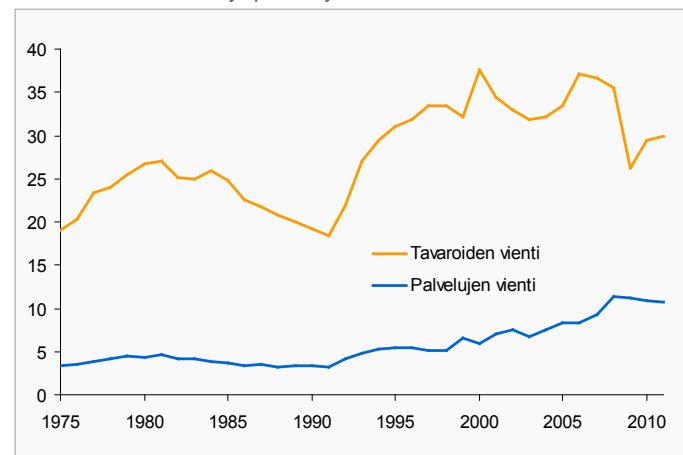

Lähde: Tilastokeskus.

Vienti kehittyviin maihin ja kehitysmaihin on kasvussa

Vientiteollisuuden vaikeuksista huolimatta Suomen kasvu nojautuu seuraavan lähivuoden aikana yhä selvemmin vientiin ja teollisuuteen. EU-alueen taantuma ja kehittyvien maiden jo pitkään jatkunut rivakka talouskasvu on vaikuttanut Suomen tavaraviennin painopisteisiin. Kun esimerkiksi tammi-elokuussa 2008 Suomen tavaraviennistä 64,5 prosenttia suuntautui kehittyviin maihin, oli tämä osuus pudonnut tammi-elokuussa 2012 63,6 prosenttiin. Vastaava EU-maiden vientiosuus oli pudonnut 73,3 prosentista 70,2 prosenttiin. Tämän vuoden tammi-elokuussa nimellinen tavaravienti kehittyviin maihin ja kehitysmaihin oli kasvanut 3,7 prosenttia, kun taas kehittyneisiin maihin suuntautuva vienti oli supistunut 0,5 prosenttia. Nämä muutokset eivät ole suuria, mutta osoittavat, että EU-alueen markkinoiden polkeminen paikallaan on heijastunut ulkomaankauppaamme. Tämän vuoden tammi-elokuussa nimellinen tavaratuonti kehittyvistä maista ja kehitysmaista kasvoi vientiä nopeammin, peräti 7 prosenttia. Kasvua aikaansai erityisesti raaka-aineiden hintojen nousu. Samaan aikaan tuonti kehittyvistä maista supistui lähes 3 prosenttia eli vientiä enemmän. Nämä luvut osoittavat, että vaikka vienti kehittyviin maihin ja kehitysmaihin kasvaa nopeahkosti, kauppa näiden maiden on muodostumassa entistäkin alijäämäisemmäksi.

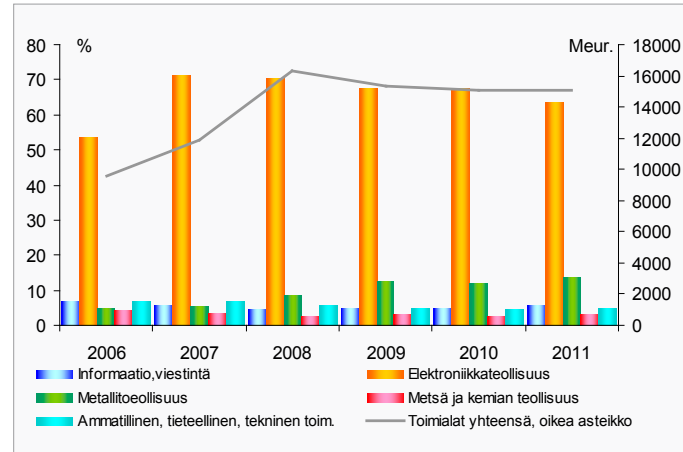
Kuvio 13. Tavaroiden ja palvelujen viennin BKT-osuus 1975–2011.

Lähde: Tilastokeskus.

Tavaraviennin vaihtelut ovat pääsyy Suomenkin kansantalouden taloussykleihin. Oheisesta kuvion perusteella näyttää siltä, ettei tavaravienninkään trendi ole välttämättä alaspäin. Palveluviennin trendi on jo selvemmin ylöspäin. Sen taittuminen aivan viime vuosina heijastelee Nokian talousongelmia. Nokian vientihän on nykyään lähes yksin palveluvientiä.

Kuvio 14. Palveluvienti ja eri toimialojen osuudet siitä 2006–2011.

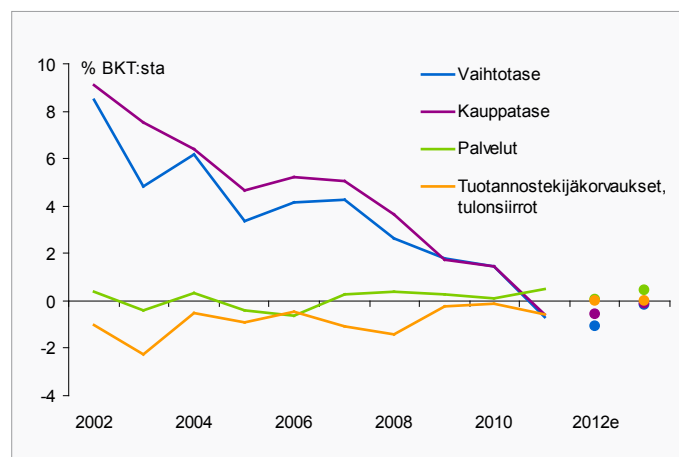

Lähde: Tilastokeskus.

Palveluvienti on nojannut vahvasti elektroniikkateollisuuden yrityksiin ja siinä Nokiaan. Niin ikään Nokia markkinaosuuden supistuminen vuosina 2008–2011 on heijastunut Suomen palveluvientiin. Nokian ongelmien vastapainoksi metalliteollisuus (pl. elektroniikkateollisuus) on onnistunut kasvattamaan palveluvientiään. Juuri kone- ja laitteollisuudessa kehitys on ollut samansuuntaista kuin aiemmin elektroniikkateollisuudessa. Valmistusta siirretään Suomesta ulos ja toisaalta T&K-toimintaa keskitetään Suomeen, minkä seurauksena tuotanto palveluvaltaistuu.

Palvelutoimialoille luokiteltujen yritysten merkitys palveluviennissä on vielä aika pieni. Informaatiopalveluita (lähinnä ohjelmointia) tuottavien yritysten palveluvienti on vielä suhteellisen pientä, mutta viime vuonna jo selvässä kasvussa. Ohjelmointiyritysten palveluvienti kasvoi vuonna 2011 43 prosenttia. Teknisiä ja tieteellisiä palveluita tuottavien yritysten vienti ei ole viime vuosina juuri kasvanut, koska yksityiset investoinnit eivät ole vielä elpyneet finans-

Kuvio 15. Vaihtosuhteen jäämä suhteessa bkt:een komponenteittain 2002–2011.

Lähde: Suomen Pankki.

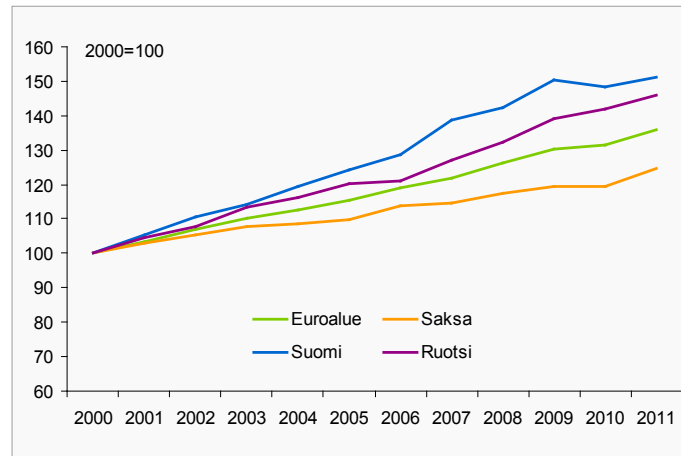
sikriisin aikaansaamasta romahduksesta. Kuitenkin vuoden 2012 aikana suunta on mitä ilmeisimmin kääntynyt ylöspäin, koska tämän toimialan yritysten tuotannon kasvu on ollut vauhdikkainta.

Suomen vaihtotase on tullut parin viime vuoden aikana alijäämäiseksi. Nokian huonon liiketaloudellisen menestyksen vuoksi myös palvelutase on heikentynyt. Nokia-vaikutuksen laimentuessa tai kääntyessä jopa päinvastaiseksi, voidaan nimenomaan palvelutaseen odottaa vahvistuvan. Kaiken kaikkiaan arvioimme, että vaihtotase ei enää heikkene ensi vuonna vaan asettuu lähelle tasapainoa (nollaa). Vuonna 2014 vaihtotaseeseen on muodostumassa jo kohtalainen ylijäämä.

Suomen tuottavuus ja kilpailukyky

Suomen tehdasteollisuuden työvoimakustannukset ovat viime vuosina nousseet enemmän kuin euroalueella tai Saksassa keskimäärin. Kehitys on jatkunut samansuuntaisena myös viimeisen vuoden aikana tämän vuoden toiseen neljännekseen asti. Tuolloin Suomen kustannustaso oli noussut noin 6 prosenttia vuoden takaisesta. Mainittakoon, että Tilastokeskuksen ansiotasoindeksin mukaan Suomen teollisuuden kustannustason nousu olisi pysähtynyt tämän vuoden kolmannella neljänneksellä ainakin palkkojen osalta. Alustavien tietojen perusteella Saksassa palkkojen nousu olisi taas jatkunut kolmannella neljänneksellä niin, että tilanne tasoittuisi Suomen ja Saksan välillä tältä osin.

Kuvio 16. Teollisuuden työvoimakustannukset.

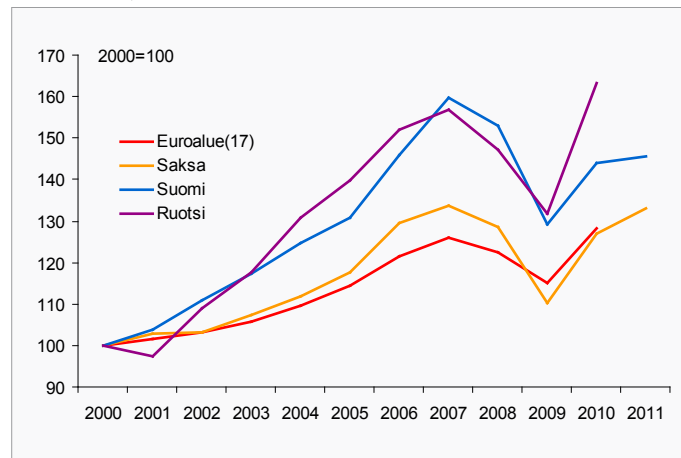

Lähde: Euroopan komissio, Ameco-tietokanta.

Palkkataso Suomen ja Saksan tehdasteollisuudessa oli 2010 aika lähellä toisiaan. Eurostatin ansiotasotilaston mukaan Suomen palkat olivat tuolloin Hollannin tasolla ja Saksan tasoa noin 3 prosenttia korkeammat. Vuoden 2010 jälkeen palkat ovat nousseet Suomessa ja Saksassa suurin piirtein yhtä paljon. Suomen Saksa huomattavasti nopeamman palkkojen nousun vuosina 2008–2010 voidaan tulkita merkitsevän sitä, että Suomen teollisuustyöntekijät saavuttivat Saksan tason. Euroopan maista Suomea selvästi korkeampi palkkataso on edelleen Tanskassa ja Norjassa sekä nykyisin myös Ruotsissa sen jälkeen, kun kruunu on revalvoitunut suhteessa euroon. Esimerkiksi Itävallassa, Ranskassa ja Välimeren maissa palkkataso on jo Suomen tasoa matalampi.

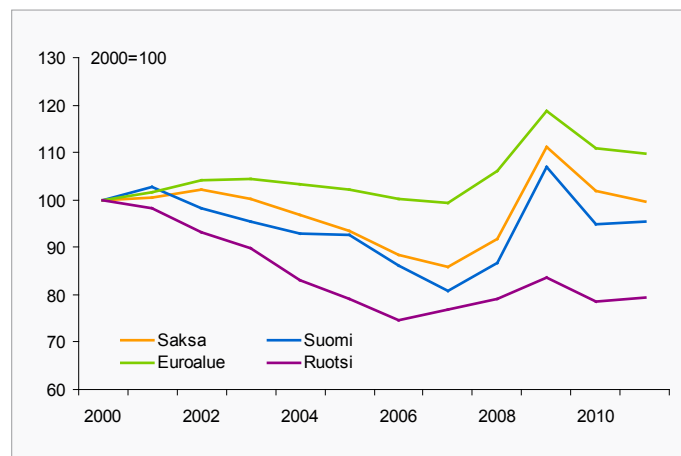
Kuvio 17. Työn tuottavuus teollisuudessa 2000–2011.

Lähde: Euroopan komissio, Ameco-tietokanta.

Työvoimakustannusten nousun vastapainoksia työn tuottavuus on Suomessa noussut vuoden 200 alusta nopeammin kuin muualla Euroopassa ja Saksassa, suurin piirtein samaa vauhtia kuin Ruotsissa. Tuottavuuden reippaan nousun ansiosta Suomen yksikkötyökustannukset – työvoimakustannukset tuotettua yksikköä kohti – ovat nousseet hitaammin kuin euroalueella keskimäärin ja Saksassa.

Kuvio 18. Teollisuuden nimelliset yksikkötyökustannukset 2000–2011.

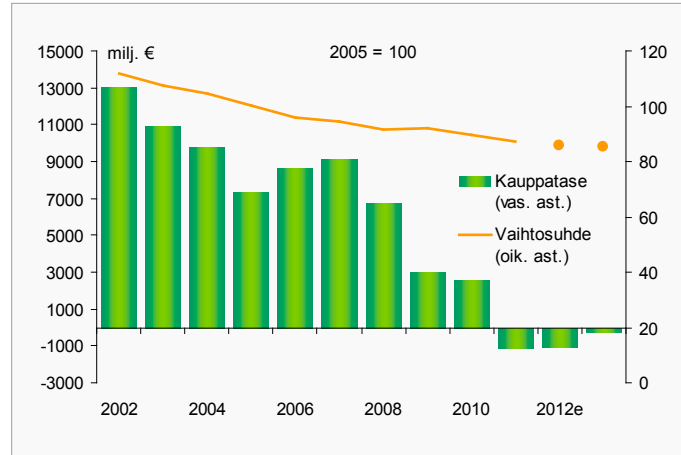

Lähde: Euroopan Komissio, Ameco-tietokanta, Eurostat.

Hintaeroosio Suomen ongelmana

Yksikkötyökustannukset kilpailukyvyyn mittana kuvaavat hyvin työvoimakustannusten vaikutusta. Mutta yritysten kannattavuuteen ja samalla kansalaisten hyvinvointiin vaikuttaa myös lopputuotteen hinta. Jos vientihinta suhteessa tuontihintaan laskee, heijastaa tämä kotimaisten vientiyriyten kannattavuuden heikkenemistä ja viime kädessä asukasta kohti lasketun nimellisen kansantulon alenemistä.

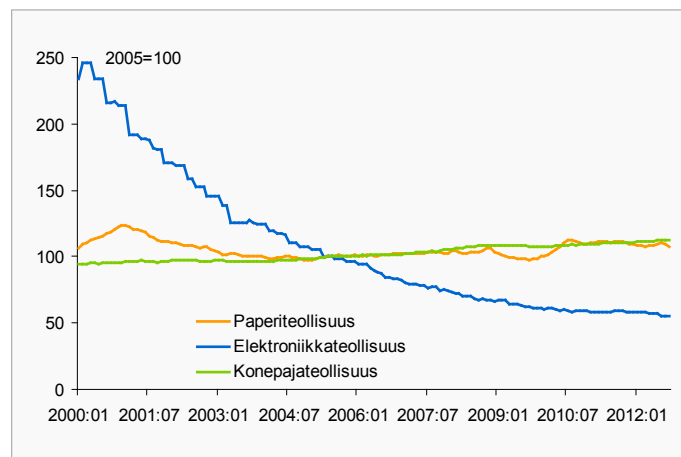
Kuvio 19. Ulkomaankaupan vaihtosuhte ja kauppataase 2002–2013.

Lähde: Tilastokeskus, Suomen Pankki, Palkansaajien tutkimuslaitos

Suomessa vaihtosuhteen (vientihintojen suhde tuontihintoihin) heikkeneminen on aiheutunut pitkälti elektroniikkateollisuuden tuotteiden hintojen alamäestä.

Kuvio 20. Tuottajahintaindeksi eräillä teollisuuden aloilla 2000:01–2012:09.

Lähde: Tilastokeskus.

Kun elektroniikkatuotteiden hinnat ovat olleet selvässä laskussa, ei esimerkiksi kone- ja laitteollisuuden tuotteet ole kärsineet samasta ongelmasta.

Taulukko 2. Keskimääräinen vuosimuutos jaksolla 1975–2011 eräillä toimialoilla, %.

	Paperiteollisuus	Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	Tietojenkäsittelypalvelut	Tekniset palvelut
Reaalinen arvonlisäys	2,6	9,9	6,7	1,3
Tuotannon hinta	2,0	-1,9	5,6	7,7
Työntuottavuus (1975–2010)	5,6	11,2 ¹	0,2	-1,2

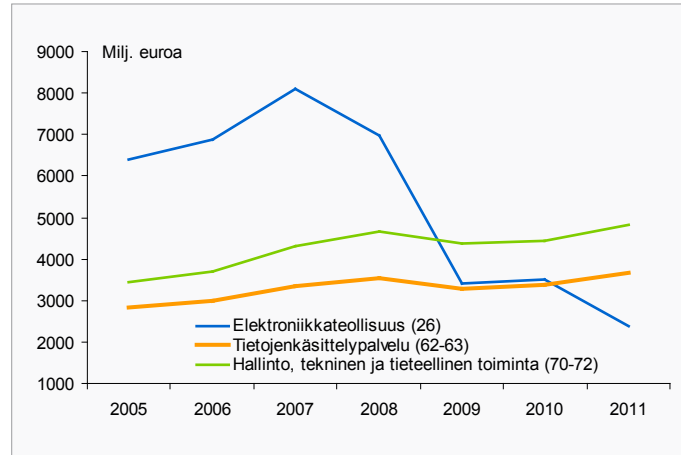
¹ Vain elektroniikkateollisuus.

Taulukko 2 osoittaa, hintojen laskun vastapainoksi elektroniikkateollisuus on kyennyt kohottamaan tuottavuuttaan muita toimialoja selvästi nopeammin. Sen sijaan yksityisillä, myös vientiin orientoituneilla palvelualoilla

la, hintakehitys on ollut suotuisaa, mutta laskennallinen tuottavuus ei ole juuri kasvanut. Itse asiassa juuri näiden toimialojen sekä kone- ja laitteollisuuden voidaan arvioida kasvavan muuta taloutta nopeammin. Vaikka elektroniikkateollisuus ei enää supistu, on sen osuus nimellisestä bkt:sta alentunut jo siinä määrin, ettei sen kokemalla hintaeroosiolla voi olla enää niin suurta vaikutusta kuin muutama vuosi sitten.

Kuvio 21. Nimellinen arvonlisäys 2005–2011.

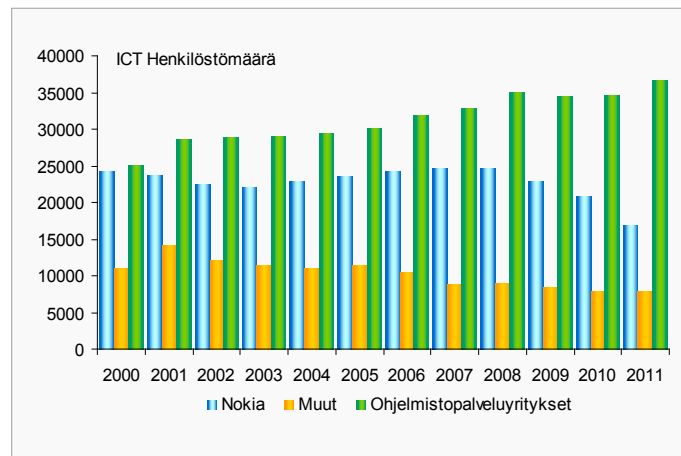

Lähde: Tilastokeskus.

Nokian supistumisen vaikutuksista

Elektroniikkateollisuus alkoi vähentää väkeään jo ennen Nokia talousvaikeuksien kärjistymistä vuodesta 2008 alkaen. Jo vuosituhannen alkuvuosina vaikeuksiin joutuivat ne alihankkijat, joiden tuotanto ei juuri perustunut uuden tiedon tuottamiseen ja jotka pystyivät alentamaan kustannuksia kasvattamalla tuotantonsa mittakaavaa ja siirtymällä Aasiaan. Toisessa vaiheessa Nokia alkoi vähentää työntekijöitään Suomessa, koska yritys oli epäonnistunut ja menettänyt markkinaosuuksia kilpailijoilleen.

Kuvio 22. Henkilöstömäärät ICT-alalla.

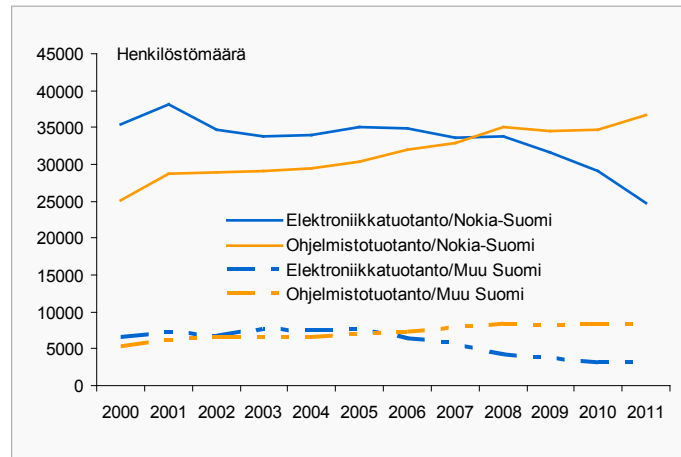

Lähde: Tilastokeskus

Periaatteessa Nokian vaikeudet vaikuttavat alan muihin yrityksiin kahdella tavalla. Nokia alihankkijat elektroniikkateollisuudessa ja tietojenkäsittelypalveluissa kärsivät. Taas näiden alojen muut yritykset saattavat tästä voimistua palkkaamalla Nokialta vapautuvaa osaavaa työvoimaa. Kuvio 22 viittaa siihen, ettei muu elektroniikkateollisuus olisi Nokian alamäestä hyötynyt, kun taas ohjelmointiala on saattanut saada vauhtia toimintaansa Nokian henkilöstön supistuksista palkkaamalla Nokian entisiä työntekijöitä. Osa Nokia entisistä työntekijöistä on saattanut ryhtyä myös yrittäjiksi tietojenkäsittelyalalle.

Kuvio 23. ICT-alan työntekijät Nokia-paikkakunnilla ja muualla Suomessa.

Lähde: Tilastokeskus

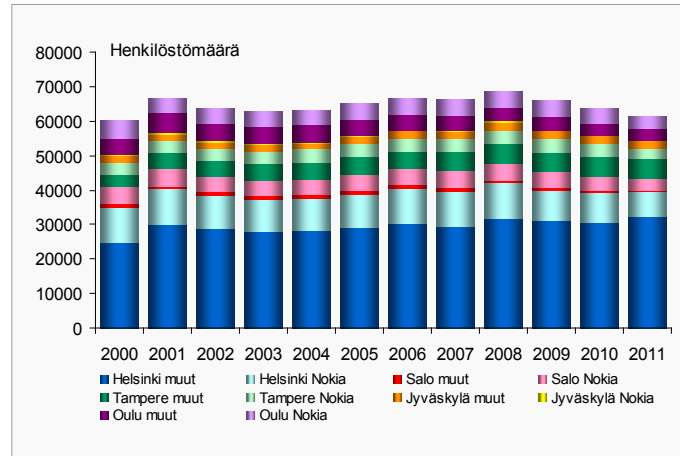
Kuvio 23 kuvaa ICT-alan¹ työntekijöitä Nokia-paikkakunnilla (Helsingin, Salon, Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seutukunnat) ja muualla Suomessa. Tästäkin kuviosta saa käsityksen, että elektroniikkateollisuudesta (ennen kaikkea Nokialta) olisi siirtynyt henkilökuntaa tietojenkäsittelypalveluihin. Lopuksi kuviossa 24 on kuvattu Nokian ja muiden ICT-alan yritysten henkilöstömääriä Nokia-paikkakunnilla. Muiden kuin Nokian työntekijöiden määrä alkoi nousta viime vuonna kaikilla Nokia-paikkakunnilla Jyväskylää lukuun ottamatta. Mutta Jyväskylässä ei Nokialla ole ollut enää vuodesta 2010 alkaen omaa toimintaa.

Kuviosta 24 nähdään myös, kuinka riippuvainen Salon seutu on Nokian työpaikoista. Helsingin seutukunnassa ja Tampereellakin muiden ICT-yritysten henkilöstömäärä on ollut koko ajan Nokian henkilöstöä suurempi. Oulussa muiden yritysten henkilöstömäärä ylitti Nokian henkilöstömäärän vasta vuonna 2011.

¹ ITC-alaan on tässä määritelty kuuluvaksi vain elektroniikkateollisuus sekä tietojenkäsittelypalvelut. Tämä luokitus on tässä tarkoituksenmukainen.

Kuvio 24. ICT-henkilökunta paikkakunnittain, Nokialla ja muissa yrityksissä.

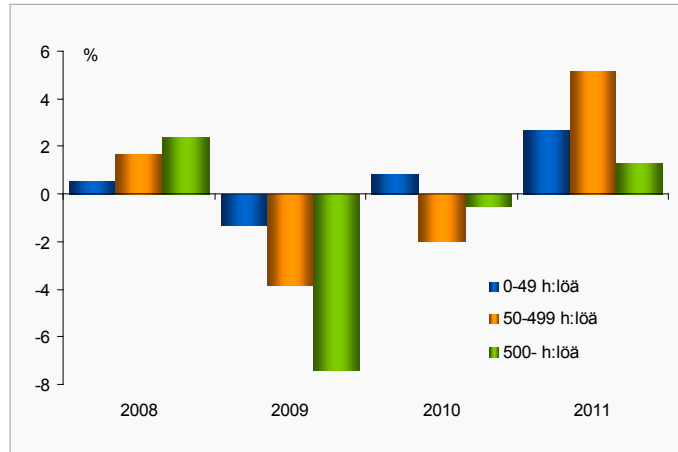

Lähde: Tilastokeskus

Suuryritykset supistavat henkilöstöä muita enemmän

Kuvio 25 tarkastelee henkilöstön suhteellista kasvua erikokoisissa yrityksissä. Tämän kuvion laskelma aliarvioi jonkin verran ainakin pienten yritysten henkilöstön kasvua. Laskelmahan ei ota huomioon sitä, että joidenkin yritysten kohdalla henkilöstön kasvu siirtää yrityksen suurempaan kokoluokkaan.

Kuvio 25. Henkilöstön määrän muutos eri kokoisissa yrityksissä, %.

Lähde: Tilastokeskuksen yritysrekisteri.

Tästä huolimatta kuvio 25 viittaa siihen, että uusia työpaikkoja olisi viime vuosina syntynyt lähinnä pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Vielä vuonna 2008 suuret yritykset, joiden henkilöstön määrä on yli 500, lisäsivät henkilöstöä suhteellisesti muita enemmän. Vuodesta 2009 alkaen tilanne on käänntynyt päinvastaiseksi. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat lisänneet työntekijöiden määrää suuryrityksiä enemmän, tai supistaneet sitä suuryrityksiä vähemmän. Olisiko niin, että käsillä olevat talousongelmat ovat selvästi muutaman suuryrityksen ongelmia. Vastaavasti hyvät vuodet 1995–2007 heijastivat muutaman suuren yrityksen menestystä.

Valuuttakurssimuutosten vaikutus Suomen talouteen

Euron kurssi vaikuttaa Suomen vientiteollisuuden suhteelliseen kilpailukykyyn maailmanmarkkinoilla. Erityisesti euron suhde dollariin on merkityksellinen, sillä monien hyödykkeiden maailmanmarkkinahinnat määrittyvät dollareissa. Perinteisesti muun muassa paperiteollisuus on nähty alana, jonka kannattavuuteen valuuttakurssi vaikuttaa merkittävästi. Toisaalta yritykset yhä enenevässä määrin suojaautuvat valuuttakurssien muutoksilta erilaisilla futuuri-sopimuksilla. Myös elinkeinorakenteen muuttuminen on todennäköisesti jonkin verran vähentänyt Suomen viennin riippuvuutta valuuttakurssista. Valuuttakurssi vaikuttaa myös tuontiin, sillä kotimaan valuutan heikkeneminen (vahvistuminen) nostaa (laskee) tuontituotteiden hintoja.

Taloustieteessä on tutkittu varsin paljon valuuttakurssien vaikutusta talouteen eri maiden aineistoilla. Joissain tutkimuksissa on myös eritelty, miten valuuttakurssi vaikuttaa viennin volyymiin jo olemassa olevien yritysten osalta ja toisaalta yritysten markkinoille osallistumiseen. On myös runsaasti kirjallisuutta siitä, miten valuuttakurssien volatiliteetti vaikuttaa vientiin. On selvää, että tutkimustulokset eri maiden välillä vaihtelevat riippuen erityisesti talouden avoimuudesta ja elinkeinorakenteesta.

Myös Palkansaajien tutkimuslaitoksen EMMA-mallilla voidaan arvioida valuuttakurssimuutosten vaikutusta Suomen vientiin ja kansantalouteen. Jos mallilla simuloidaan tilanne, jossa euron dollarikurssi heikkenee pysyvästi 10:llä prosentilla, Suomen kansantalouden kasvu kiihtyy niin, että bruttokansantuote on pitkällä aikavälillä noin 1 prosentin lähtötasonsa yläpuolella. Vientiä tällainen shokki kasvattaa noin 2 prosenttia pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä valuuttakurssimuutoksen vaikutukset ovat hieman suurempia. Jos oletettaisiin euron heikkenevän kaikkiin muihin valuuttoihin nähden, vaikutukset olisivat luonnollisesti suurempia. Edellä mainittuja tuloksia voidaan verrata esimerkiksi Campan (2004) espanjalaisella aineistolla saamiin tuloksiin. Hänen tulostensa mukaan valuuttakurssin heikentyminen 10:llä prosentilla kaikkiin muihin valuuttoihin nähden lisää Espanjan vientiä 7,7 prosenttia pitkällä aikavälillä.

Kirjallisuus

Campa, J. M. (2004): Exchange Rates and Trade: How Important is Hysteresis in Trade? *European Economic Review*, Vol. 48: 527–548.

Toimialaennusteen rakenne

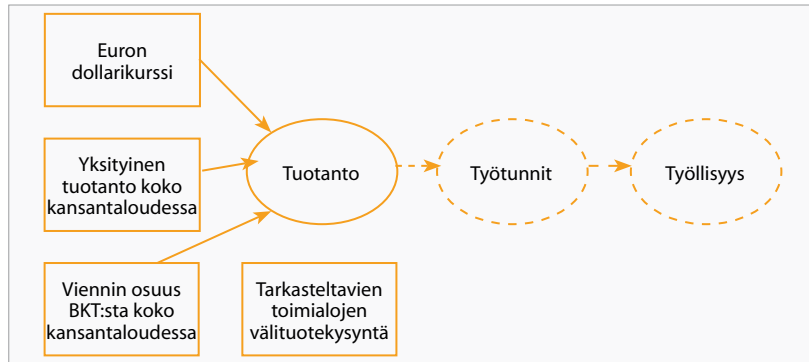
Palkansaajien tutkimuslaitoksen toimialaennuste perustuu pitkälti laitoksen kokonaistaloudelliseen malliin ja sen toimialakohtaiseen lisäosaan. Toimialaennuste on kytketty Palkansaajien tutkimuslaitoksen koko kansantalouden makromalliin. Niinpä toimialaennusteessa tuotanto, jota tarkastellaan ensin perushintaisena niin, että siihen sisältyy välituotekäyttö, määräytyy makromalliin sisältyvän yksityisen sektorin tuotannon (arvonlisäyksen) ja viennin bkt-osuuden perusteella. Tuotantoa (perushintaan) selitetään myös muiden tarkastelun piiriin kuuluvien toimialojen välituotekäytöllä. Niinpä jos esimerkiksi muut toimialat kuin sahatavaroiden ja puutuotteiden valmistus kasvaa tietyn verran, voidaan Tilastokeskuksen tuottamien panos-tuotostietojen perusteella päätellä, kuinka paljon ne lisäävät sahatavaroiden ja puutuotteiden tuotteiden kysyntää (välituotteina).

Vuoden 2012 toimialaennuste on tehty toimialajakoa (TOL-2008) noudattaen. Toimialaennusteessa on edelleen oletettu, että muiden toimialojen tuotannon lisäys kasvattaa puuteollisuutta välituotekäytön arvioidun lisäyksen verran. Tehdyt oletukset välituotekäytöstä perustuvat vuoden 2009 tilanteeseen. Tarkasteltavista toimialoista metallituoteollisuus, puuteollisuus, kumi- ja muovituotteiden valmistus sekä tekninen toiminta ovat eniten muista toimialoista riippuvaisia sen perusteella, kuinka paljon niiden tuotannosta menee muiden toimialojen välituotekäyttöön. Vähiten muiden toimialojen välituotekäyttöön taas suuntautuu sellaisten vientialojen kuten paperi-, lääke-, kone- ja elektroniikkateollisuuden tuotantoa. Välituotekäytön ottaminen huomioon kuvatulla tavalla sitoo eri toimialojen ennusteet yhteen niin, että ennusteisiin sisältyvä mielivaltaisuus vähenee.

Tuotannon määräytymistä toimialaennusteessa on kuvattu kuviossa 26. Perushintaisen tuotannon avulla määrätään ensin arvonlisäys (se on tuotanto, josta on poistettu välituotekäyttö). Arvonlisäyksellä selitetään sitten työtunteja (jne.)

Toimialaennuste kuten PT:n makromallikin kuvaa ennen kaikkea sitä, miten kansainvälinen talouden kehitys välittyy kansalliseen talouteemme ja sen toimialoihin, jos oma taloutemme talous toimii jotakuinkin tavanomaisella taval-

Kuvio 26. Toimialaennusteen ydinosa.

la. Jyrkkiä rakennemuutoksia ei tällainen malliennuste pysty tunnistamaan. Raportoimamme ennusteet perustuvat vuosien 2013 ja 2014 osalta malliennusteisiin. Vuoden 2012 ennuste taas perustuu teollisuuden osalta tammi-syyskuun tietoihin sekä rakentamisen ja palveluiden osalta tammi-elokuun tietoihin jo toteutuneesta toiminnasta. Elektroniikkateollisuuden ennuste vuosille 2013 ja 2014 ei ole malliennuste. Malliennustetta tuotannon ja työllisyyden kasvusta on alennettu tuntuvasti, koska Nokian ei uskota saavuttavan takaisin menettämäänsä markkinaosuutta. Myöskään kuljetusväline tuotannon ennusteet vuosille 2013 ja 2014 eivät ole malliennusteita. Uudenkaupungin autotehtaan saama sopimus Mersujen tuotannon aloittamisesta vuonna 2013 nostaa ennusteen molempien vuosien

kasvulukuja. Muiden kuljetusvälineiden valmistuksessa (laivanrakennuksessa) on otettu huomioon telakoiden saamat tilaukset. Tuntuva kasvua on tulossa sekä ensi vuodelle että vuodelle 2014.

Taulukko 3. Ennuste arvonlisäykselle (perushintaan), muutos edellisestä vuodesta, %.

	Toteutunut			
	2011	2012	2013	2014
Puuteollisuus	2,4	-1,9	1,1	3,7
Paperiteollisuus	-3,7	-5,0	-0,3	2,3
Painaminen	6,1	-7,7	-3,9	-1,4
Öljynjalostus	38,1	10,7	2,2	3,0
Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	24,5	0,6	2,4	4,2
Lääketeollisuus	10,6	2,1	6,0	5,8
Kumi- ja muovituotteiden valmistus	11,8	-1,0	2,7	5,1
Metallien jalostus	1,4	5,0	4,9	9,7
Metallituotteiden valmistus	8,5	1,5	3,0	4,5
Elektroniikkateollisuus	-35,1	3,4	5,0	15,4
Sähkölaitteiden valmistus	1,0	0,0	3,6	6,5
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	19,1	1,9	3,7	5,4
Moottoriajoneuvojen ym. valmistus	24,4	-9,0	13,6	14,5
Muiden kulkuneuvojen valmistus	-1,1	51,1	20,0	15,0
Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus	3,6	-4,5	2,0	3,2
Rakentaminen	4,6	-0,5	2,9	3,7
Kuljetus ja varastointi	5,2	0,8	2,4	4,1
Maaliikenne	-1,6	-2,4	0,5	1,5
Vesiliikenne	-1,4	1,2	-1,1	0,8
Ilmaliikenne	53,3	1,0	3,3	12,7
Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta	13,5	1,8	2,9	5,4
Posti- ja kuriiritoiminta	-2,5	-0,6	0,0	1,9
Informaatio ja viestintä	5,7	3,2	4,5	6,8
Kustannustoiminta	1,0	-4,5	2,4	3,4
Audivisuaalinen toiminta	1,0	2,1	2,2	3,4
Televiestintä	10,6	10,4	8,2	10,2
Tietojenkäsittelypalvelut	5,8	0,4	3,3	8,0
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	4,5	3,4	2,0	5,5
Tekniset palvelut	7,0	5,0	1,9	4,1
Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen	-0,7	17,3	2,5	2,5
Toimalat yhteensä, painotettu keskiarvo	4,0	1,3	3,1	5,3

Ennuste tuotannolle ja tuottavuudelle

Taulukkoon 3 on koottu eri toimialojen tuotannon määrän (arvonlisäyksen) ennusteet vuosille 2012–2014 sekä luku vuoden 2011 toteutuneesta kehityksestä. Taulukon 3 luvut perustuvat vuosien 2013 ja 2014 osalta toimialamallin ennusteeseen. Tämän vuoden ennusteessa on otettu huomioon muun muassa teollisuustuotannon volyyymi-indeksi ja eri toimialojen liikevaihtotilaston antamat tiedot jo toteutuneesta kehityksestä. Kunkin toimialan tuotannon ennuste plus mallin sovitte (ruskea katkoviiva) sekä tuotannon todellinen kehitys (yhtenäinen vihreä viiva) on raportoitu erikseen kuvioina. Ennustamme, että tarkasteltavien toimialojen tuotanto kasvaa tänä vuonna 1,3 prosenttia ja ensi vuonna noin kolme prosenttia edellisvuodesta. Vuonna 2014 kokonaistuotannon kasvu nopeutuu runsaaseen 5 prosenttiin.